

KASBIY TA'LIMDA PEDAGOG KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISH, KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV VA XALQARO SERTIFIKATSIYA MASALALARI

Ergasheva Dilafruzbonu Xomidjon qizi

Farg'ona ilg'or kasbiy mahorat texnikumi katta o'qituvchisi

E-mail: giyosovadilafruz17@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada kasbiy ta'lim tizimida pedagog kadrlar salohiyatini rivojlantirishning innovatsion modellari, ta'lim jarayoniga natijaga yo'naltirilgan kompetensiyaviy yondashuvni tatbiq etish mexanizmlari hamda xalqaro sertifikatlashning ta'lim sifatini kafolatlashdagi o'rni tahlil qilinadi. Tadqiqotda pedagogning "hard skills" (texnik ko'nikma) va "soft skills" (metodik mahorat) muvozanatini ta'minlash masalalari ilmiy asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Professional ta'lim, pedagogik salohiyat, kompetensiya xaritasi, xalqaro sertifikatlash, WorldSkills, ISO 21001, dual ta'lim, uzluksiz kasbiy rivojlanish (CPD).

1. PEDAGOG KADRLAR SALOHİYATI: KASBIY RIVOJLANISHNING "TO'RT POG'ONALI" MODEL

Kasbiy ta'lim pedagogining salohiyati faqatgina o'quv jarayonini boshqarish bilan cheklanmaydi. Zamonaviy yondashuvga ko'ra, pedagog salohiyati quyidagi to'rtta o'zaro bog'liq pog'onada rivojlanishi lozim:

Sohaviy-texnik salohiyat: Pedagog o'zi o'qitayotgan sohadagi eng so'nggi texnologik uskunarlar (masalan, 5-avlod dasturli boshqariladigan stanoklar, IoT qurilmalari) bilan professional darajada ishlay olishi.

Metodik-innovatsion salohiyat: Murakkab texnik jarayonlarni o'quvchiga sodda va qiziqarli shaklda yetkazib berish, darsda loyihaviy o'qitish (Project-based learning) va muammoli ta'lim metodlarini qo'llash.

Raqamli-kreativ salohiyat: Ta'lim jarayonini avtomatlashtirish, virtual laboratoriyalar va simulyatorlar (VR/AR) yordamida "xavfsiz amaliyot" muhitini yaratish.

Psixologik-andragogik salohiyat: Kasbiy ta'limga kelayotgan turli yoshdagi tinglovchilarning psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda motivatsiya tizimini qurish.

2. KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV:

NATIJAGA YO'NALTIRILGAN TA'LIM

Kompetensiyaviy yondashuv ta'lim markaziga "bilim"ni emas, balki "ko'nikma"ni qo'yadi. Bu jarayonda quyidagi mexanizmlar muhim ahamiyat kasb etadi:

Kompetensiya xaritalarini (Competency Mapping) ishlab chiqish: Har bir kasb bo'yicha ish beruvchilar bilan hamkorlikda bitiruvchi bajarishi kerak bo'lgan aniq amaliy harakatlar ro'yxati shakllantiriladi.

Modulli o'qitish tizimi: O'quv fanlari o'rniga o'zaro bog'liq o'quv modullari joriy etiladi. Masalan, "Avtomobillarga xizmat ko'rsatish" moduli doirasida o'quvchi ham fizika, ham

kimyo, ham texnik chizmachilik bilimlarini yagona bir amaliy harakatda (dvigatelni diagnostika qilishda) birlashtiradi.

Ishlab chiqarish bilan integratsiya: Pedagog o'z salohiyatini oshirish uchun har yili kamida bir marta ishlab chiqarish korxonasida qisqa muddatli stajirovka o'tashi, yangi texnologiyalarni "o'z qo'li bilan" sinab ko'rish shart.

3. XALQARO SERTIFIKATSIYA: GLOBALASHUV VA STANDARTLASHTIRISH

Ta'lim tizimining xalqaro darajada tan olinishi uchun pedagog va muassasaning xalqaro sertifikatidan o'tishi zaruriydir:

Individual sertifikatlash: Pedagoglarning Cisco, Microsoft, Siemens, Autodesk yoki WorldSkills kabi xalqaro brendlarning "Ekspert" maqomidagi sertifikatlarini olishi. Bu pedagogga nafaqat O'zbekistonda, balki xalqaro miqyosda tan olingan "usta" maqomini beradi.

Ta'lim sifati menejmenti (ISO 21001:2018): Ta'lim muassasalarida xalqaro standartlarni joriy etish orqali boshqaruv jarayonini shaffoflashtirish va kadrlar tayyorlash sifatini doimiy monitoring qilish.

Mustaqil baholash tizimi: O'quvchilarning malaka imtihonlarini xalqaro metodologiya (masalan, WorldSkills standartlari) asosida o'tkazish. Bunda o'quvchi o'z ko'nikmasini mustaqil ekspertlar oldida real amaliy ish orqali isbotlaydi.

4. TAVSIYALAR VA JORIY ETISH MEKANIZMLARI

Pedagog kadrlar salohiyatini oshirish tizimini samarali yo'lga qo'yish uchun quyidagi chora-tadbirlar taklif etiladi:

"Uzluksiz kasbiy rivojlanish" (CPD) kredit-modul tizimini joriy etish: Pedagog yil davomida o'z ustida ishlaganligi, xalqaro sertifikat olganligi yoki innovatsion metod ishlab chiqqanligi uchun ballar yig'ib borishi.

Raqamli mentorlik: Tajribali va xalqaro sertifikatga ega pedagoglarning yosh o'qituvchilarga onlayn va oflayn ko'rinishda ustozlik qilishini yo'lga qo'yish.

Xalqaro hamkorlik grantlari: Pedagoglarni xorijiy ilg'or texnikum va kollejlarga tajriba almashish uchun yuborish ko'lamini kengaytirish.

XULOSA

Kasbiy ta'lim tizimida pedagog kadrlar salohiyatini oshirish, kompetensiyaviy yondashuvni chuqurlashtirish va xalqaro sertifikatni joriy etish masalalari bo'yicha olib borilgan tahlillar quyidagi fundamental xulosalarni shakllantirish imkonini berdi:

Birinchidan, pedagog kadrlar salohiyati tushunchasi bugungi kunda faqat pedagogik mahorat bilan cheklanib qolmasdan, balki "ko'p qirrali professionalizm" (Multi-professionalism) tamoyiliga tayanmoqda. Ya'ni, zamonaviy pedagog bir vaqtning o'zida ham nazariyotchi, ham yuqori texnologik ishlab chiqarish ustasi, ham raqamli texnologiyalar operatori bo'lishi shart. Pedagogning sohaviy kompetensiyalarini muntazam yangilab borish mexanizmi (masalan, har yillik qisqa muddatli sanoat stajirovkalari) ta'lim sifatini mehnat bozori talablariga muvofiqlashtirishning eng qisqa yo'lidir.

Ikkinchidan, kompetensiyaviy yondashuvni ta'lim jarayoniga tatbiq etish shunchaki o'quv rejalarini o'zgartirish emas, balki ta'lim paradigmasini transformatsiya qilishdir. Bu yondashuvda asosiy e'tibor o'quvchining "bilaman" deyishiga emas, balki "bajara olaman" degan natijasiga qaratiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, modulli o'qitish va loyihaviy yondashuv asosida tayyorlangan kadrlar an'anaviy tizim bitiruvchilariga nisbatan ishlab chiqarish muhitiga 30-40% tezroq moslashadilar va innovatsion qarorlar qabul qilishga moyil bo'ladilar.

Uchinchidan, xalqaro sertifikatli (WorldSkills, ISO, sohaviy vendorlik sertifikatli) — bu milliy kasbiy ta'lim tizimining global mehnat bozori bilan integratsiyalashuv ko'rsatkichidir. Pedagogning xalqaro darajadagi sertifikatga ega bo'lishi ta'lim muassasasining nufuzini oshirish bilan birga, bitiruvchilarning diplomlari nafaqat mamlakat ichida, balki xalqaro miqyosda ham tan olinishi (nostrifikatsiya jarayonlarining soddalashishi) uchun huquqiy va professional zamin yaratadi.

Amaliy tavsiyalar sifatida shuni ta'kidlash joizki:

Rag'batlantirish tizimi: Xalqaro sertifikatga ega bo'lgan yoki o'quvchilari xalqaro tanlovlarda g'olib bo'lgan pedagoglar uchun differentsiallashtirilgan ish haqi va ustamalar tizimini kengaytirish;

Sifat monitoringi: Professional ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini xalqaro ISO 21001 standartlari asosida sertifikatlashni davlat darajasida qo'llab-quvvatlash;

Raqamli ekotizim: Pedagoglarning o'zaro tajriba almashishi, raqamli metodik ishlanmalarini baham ko'rish uchun yagona "Milliy pedagogik kompetensiya portalini yaratish va rivojlantirish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi "Alohida iqtidor talab etiladigan yo'nalishlar bo'yicha ta'lim tizimini isloh qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.
2. Ismoilova, G. (2022). *Professional ta'limda kompetensiyaviy yondashuv metodikasi*. Toshkent.
3. Rauner, F. (2021). *Competence Development and Assessment in TVET*. Springer.
4. WorldSkills International (2023). *Competency Standards and Assessment Guidelines*.
5. UNESCO-UNEVOC (2022). *The future of TVET teaching and learning*.